

надзвичайного стану» щодо визначення переліку лише тих прав, які дозволено обмежувати в умовах надзвичайного або воєнного стану [5, с. 85].

Література:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 13.12.2023).

2. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 13.12.2023).

3. Андрієвська О. В. Конституційно-правові обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні: дис. на здобуття наук. ступ. кандидата юрид. наук (доктора філософії): 081 Право / Київ : Інститут держави і права імені В. М. Корецького, 2018. 251 с.

4. Славко А. С. Обмеження прав і свобод людини і громадянина за умов дії режиму воєнного стану: порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 41. Том 2. С. 74–78.

5. Левченко А. В. Підстави обмеження права на таємницю кореспонденції в умовах надзвичайного та воєнного стану в Україні: теоретичні та практичні аспекти реалізації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 81–85. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.11>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-9>

ПРАВА ЛЮДИНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Назаренко Соломія Любомирівна

*аспірант відділу конституційного права та місцевого самоврядування
Інститут держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Стаття 3 Конституції України закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1].

Конституція України у розділі II закріплює: особисті права і свободи (право на життя, на свободу та особисту недоторканність, на свободу пересування, на повагу до гідності, на вільний розвиток своєї особистості, недоторканність житла, особистого та сімейного життя, таємницю кореспонденції, свободу думки і слова, світогляду та віросповідання тощо), громадянські та політичні права (на участь в управлінні державними справами, обирати та бути обраним, свободу об'єднань, права на інформацію, на звернення, на мирні зібрання, на судовий захист, правову допомогу тощо), соціальні, економічні та культурні (право на підприємницьку діяльність, на працю, страйк, відпочинок, на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, на соціальний захист, на житло, на достатній життєвий рівень, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, на освіту, свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості тощо) [1].

Що стосується формування системи прав і свобод в Україні, вчені відзначають, що ще право Київської Русі було більш прогресивним західноєвропейського права [2, с. 19], «Руська Правда» гарантувала захист вільним верствам населення, жінка за життя чоловіка зберігала своє окреме майно. У середині XIX століття польський вчений В. Мазойовецький назвав Литовські статuti пам'яткою законодавства епохи, зміст Статутів правову культуру, історичні умови та специфіку суспільних відносин Великого князівства Литовського, до складу якого входила Україна і яке унаслідувало правові традиції Київської Русі, у документі були викладені права та привілеї шляхти [3, с. 2; 4, с. 5]. Конституція Пилипа Орлика 1710 року відображала світоглядні цінності козацької старшини та прагнення останньої унормувати життя за власними звичаями, традиціями й законами. Цей політико-правовий акт враховував інтереси не лише козацтва (гетьмана, старшини, генеральних радників, реєстрового, низового козацтва; козацьких дружин, "осиротілих сімей" тощо) як провідної верстви, а й регламентував життєдіяльність духовенства, міщанства, купецтва і селянства [5, с. 26]. «Права, за якими судиться малоросійський народ» стали результатом роботи правників Гетьманщини та містили у собі здобутки вітчизняної правової науки, IV розділ прав присвячений вольностям і свободам [6, с. 28]. III Універсал Центральної Ради УНР закріплював ряд прав і демократичних досягнень Української Революції, зокрема, свободу слова, друку, віри, зібрання, союзів, страйків, недоторканості особи тощо [7, с. 9].

Більше того про повагу до жінки і її права йшлося ще у Литовських статутах, які передбачали свободу вступу у шлюб, закріплювали за жінкою майнові права [8]. В той час коли у Європі на міждержавному рівні почали говорити про права жінок у XX столітті.

Широкий перелік прав і свобод було викладено у Конституції Української Народної Республіки. Зокрема, у II розділі йшлося про рівність, заборону катувань, заборону незаконного затримання, недоторканість житла, таємницю кореспонденції, право слова, друку, сумління, організації, страйку, свободу місцезнаходження, участі у державному та місцевому житті [9].

Також загально визнані права можуть набувати особливостей розуміння у різних державах, зважаючи на їх сприйняття населенням та тлумачення уповноваженими органами. Для прикладу, у рішеннях Конституційного Суду України викладені наступні тези: «позбавлення людини життя державою внаслідок застосування смертної кари як виду покарання, навіть у межах положень, визначених законом, є скасуванням невід'ємного права людини на життя, що не відповідає Конституції України» [10] (це також впливає із засад християнства і постулатів віри, які зберігались на території України протягом століть; і навіть попри збереження такого виду покарання за вчинення злочинів, як смертна кара, у демократичних державах); людська гідність є не тільки правом, а й конституційною цінністю, яка наповнює сенсом людське буття, є фундаментом для інших прав і мірилом визначення їх сутності» [11]; «Конституційний Суд України виходить з того, що неможливо визначити абсолютно всі види поведінки фізичної особи у сферах особистого та сімейного життя, оскільки особисті та сімейні права є частиною природних прав людини, які не є вичерпними, і реалізуються в різноманітних і динамічних відносинах» [12].

Таким чином основою системи прав і свобод, викладених у Конституції України, є не тільки міжнародно-правові акти (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права тощо), а в першу чергу вітчизняні здобутки.

Отже, Конституція України заклала систему прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, які не тільки відображають загальноєвропейські цінності, але і надбання Українського народу. При формуванні розділу II Конституції України було враховано не тільки європейський досвід закріплення прав, положення Міжнародних конвенцій, а й власний досвід. У Конституції України закріплюють права і свободи людини, керуючись цінностями народу, його ментальністю.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Історія українського права: навч. посібник / за ред. проф. О. О. Шевченка. Київ : Олан, 2001. 214 с.
3. Майкут Х. В. Литовські статuti та їх застосування в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 2. 2008. С. 2.
4. Статuti Великого князівства Литовського : в 3-х т. Т. 1. Статут Великого князівства Литовського 1529 року. Одеса : Юридична література, 2002. С. 5.
5. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 2011. Т. 8 : Пакти та конституції законів і вольностей Війська Запорозького 1710 (Чухліб Т. В.). С. 26.
6. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року: наукове видання / Національна Академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ : Глобус, 1997. 547 с.
7. Єфремова Н. Права людини та громадянина в конституційних актах Української Народної Республіки. *Юридичний вісник*. № 3. 2021. С. 9.
8. Перший (1529 р.), Другий (Волинський) (1566 р.) та Третій 1588 р. Статuti Великого князівства Литовського. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях. Т. 1. / за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. Київ : Правова єдність, 2009. С. 57–148.
9. Конституція Української Народньої Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) від 29.04.1918 року. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18#Text> (дата звернення: 10.09.2023).
10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190-1 Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару) від 29 грудня 1999 року № 11-рп/1999 // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-99#Text> (дата звернення: 10.09.2023).
11. Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України „Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України“ від 28 грудня 2014 року № 76-VIII від 22 травня 2018 року № 5-р/2018. *База даних*

«Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-18#Text> (дата звернення: 10.09.2023).

12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text> (дата звернення: 10.09.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-10>

КЛАСИФІКАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК

Об'єщик Юлія Олександрівна

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету історії, бізнес-освіти та права
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Сучасний ринок праці все більше висуває вимоги не до конкретних теоретичних знань, з огляду на те, що підготовка фахівця охоплює триєдине завдання – формування знань, вмінь і навичок, а саме, на найголовніше, до практичних навичок і компетенції. У цьому аспекті діяльність юридичних клінік набуває вагомого значення, адже надає студентам можливість отримати необхідні практичні знання та впливає на професійне зростання студентів [1, с. 40].

На думку В. А. Єлова «юридична клініка – це навчання під час проходження практики, організоване на базі навчального закладу, у ході якого науковий, навчальний та практичний напрямки реалізуються у процесі спільної діяльності викладачів і студентів, створюючи при цьому новий вид взаємовідносин між ними» [2, с. 5].

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі пропонуються різні широкоформатні та різновекторні підходи до визначення окремих видів (класифікації) юридичних клінік [3, с. 156].

С. І. Молібог за національними особливостями виокремлює такі види юридичних клінік: 1) класична юридична клініка – програма або заклад, створений на базі вищого навчального закладу для практичного навчання студентів-правників і надання правової допомоги